

merzle, zemlja počiva, zavija se v nočno obleko, v mehki sneg, ne poganja cvetic, ne trave ne žita. Ta letni čas imenujemo zimo. Kar je noč dnevu, to je zima letu. Svetli, topli dnevni čas, dan, je ljudem in živalim čas, v katerem tvarjajo in delajo. Čas svetlih in toplih dni v letu je zemlji čas, v katerem tvarja in dela. Poganja neštevilne cvetice in zeli, ob kratkem, zeliša vsake baže. Ta čas v letu imenujemo poletje. Kar je dan dnevu (kakšnemu?), to je poletje letu. Poletje in zima sta si ravno tako nasproti, kakor dan in noč. Kakor pa razločujemo čas, v katerem prehajamo iz noči v dan in iz dneva v noč — namreč jutro in večer —, tako je tudi v letu prehod od zime v poletje — spomlad —, in od poletja v zimo — jesen. Kakor sta si jutro in večer proti dnevu, tako sta si pomlad in jesen proti letu. Dan razdeljujemo na štiri dobe, isto tako tudi leto. Dnevnemu jutru je nasproti spomlad v letu, poldnevu je podobno poletje; večer je soroden z jesenjo, in noč se ujema z zimo. Štirje letni časi so tedaj: Spomlad, poletje, jesen in zima.

Začenjamo pa leto kmalo po najkrajšem dnevu, lahko bi ga začeli z najkrajšim, z najdaljšim, kakor tudi z vsakim drugim dnevom. Začetek leta stavljamo tedaj v zimo. Kedar se leto konča, je zopet zima. Tedaj imamo dvakrat v letu zimski čas. Ako tedaj govorimo od zimskega časa v letu, to ni po vsem pravilno. Vendar zima se ne preterga, kajti začetek zime je ob koncu leta in konec zime je začetek novega leta; tedaj se v jedni zimi dotikujete dve leti, a ne v jednom letu dve zimi.

Pervi letni čas, kateri ne preterga štetja leta, imenuje se zaradi tega spomlad, t. j. mlado leto. Tudi že iz tega vzroka stavimo spomlad spredaj, kedar naštevamo letne čase.

Šolarska knjižnica.

VIII.

45. **Razlaganje keršansko-katoliškega nauka v podobah za šolo, cerkev in dom.** Spisal Bernard Galura, knezoškof Briksenski. Na Dunaji. 1861. 8°. 61 str. Tisk c. k. dvorske in državne tiskarnice.

Ta zares prelepa knjiga prišla nam je še le te dni v roke, da-si je vžé 1861. leta tiskana. Tu naj podamo samo kratek predgovor, ki stoji na prvej strani in se ovako glasi: „Nazoče razlaganje keršansko-katoliškega nauka v podobah je otrokom pripravna pomoč si poglobitve resnice naše svete vere prav živo zapomniti, pa tudi globoko v mlado srce vtisniti. Gotovo jih bojo deca v šoli željno gledali in premišljevali, če se jim vredno razložijo; pa tudi doma svojim ljudem radi kazali in pravili, kaj nas podobice učijo. Tako hočejo svete podobe po mislih

„rajnega prečastitega knezoškofa Galura Bernarda, kateri so jih osnovali, „keršanski poslanci ali misionarji biti, in po vsih selih in hramih, kamor „pridejo, oznanovati naše svete vere vesel, izveličanski glas. Kajti so „te podobe kratkočasne in koristne, naši slovenski mladini v izveličanje „namenjene, se vsim prijateljem in prijateljicam prav živo priporočajo.

Lavant. škofijstvo v Marburgi na sv. Jožefa 1861.

Anton Martin, lavantinski škof.“

Knjiga ima 60 v jeklo rezanih podob na lepem, debelem papirji. Dobiva se v c. k. založbi šolskih bukev na Dunaji in stoji v platno vezana 1 gl. 35 kr. Mi želimo, da bi si to knjigo, ako se še doboče, vsaka šolarska in farna knjižnica kupila. Gospodom katehetom je ta knjiga pri podučevanju kerščanskega nauka kakor nalašč. Ranjki škof Slomšek je pa tudi vsem toliko znan, da bi bilo odveč, ako bi o tej knjigi obširneje govorili.

46. **Podoba Marije. Mična povest za našo mladino. Izdal in založil M. Stergar. Na Dunaji. Natisnil A. Keiss in Ph. Löb. 16°. 16 strani.**

Ta zelo drobna knjižica je prišla lanjskega leta na Dunaji na svetlo in nema nič tacega v sebi, da bi je ne smeli otrokom priporočati. Knjižica stoji 10 kr., in se nekaj iztiskov dobi še pri „Vrtčevem uredništvu“ v Ljubljani. Po pošti stoji knjižica 2 kr. več.

47. **Naukapolne pripovedi za slovensko mladost. V Gorici, 1841. 8°. 80 str. Cena 15 kr.**

Knjižica ima dve daljši za našo mladino prav primerni pripovedki, dvanajst krajših pripovedek in 2 pesmi. Škoda, da je natisnjena v starem črkopisu, drugače bi se knjižica hitro razprodala. Založnik Paternolli v Gorici naj bi se naprosil, da nov natis z novim črkopisom napravi in tudi jezik pusti nekoliko opiliti, potem bi jo živo priporočali vsem knjižnicam za našo slovensko mladino.

48. **Popis sveta s kratko povestnico vsih časov in narodov. Berilo mladim in starim. Spisal Peter Hicinger, fajmošter. Na svitlo dalo društvo slovensko v Ljubljani. Tisk Blaznikov. 1852. 8°. 124 strani.**

To je náslov vsega priporočila vrednej knjigi za našo bolj odraslo slovensko mladino, ako bi ne bila užé preveč stara. Zemljepisne knjige hitro zastarajo in jih je treba vedno prenavljati. Da-si so gosp. Jesenkove knjige izvrstne, vendar bi tudi ta knjižica dobro došla našim šolarskim knjižnicam, ako bi jo kdo predelal po zemljepisji, kakor so Jesenkove zemljepisne knjige. — Mi knjigo omenjamo samo zaradi tega, ako bi se morda kdo zanimal za njo. Dobiva se v Blaznikovej tiskarni po 25 kr.

49. **Peter in Pavel, ali Bog ubozih sirot najboljši oče. Povest za otroke in mladenčce, za odraslene, kakor tudi za starše in učitelje. Iz nemškega poslovenjena. Z eno podobo. V Celovcu. Založil Ivan Leon. 1852. 8° . 86 str.**

O tej knjižici nam nij družega omeniti, nego da jo živo priporočamo vsem šolarskim knjižnicam, katere je še nemajo. Knjižica obsega dve dolgi, zeló mični in poučni pripovesti. Jezik je še precej čist. Ker je ta knjižica menda užé jako redka prikazen in se menda tudi ne dohode več na prodaj, dobro bi bilo, da bi se založnik naprosil, naj bi jo dal v drugem, nekoliko popravljenem natisu zopet na svetlo. Knjižica stoji menda 30 kr.

— *Isterski deželni odbor* je pisal Goriškemu deželnemu odboru pred začetkom zadnje zborove sessije t. l. o Koperskem učiteljišču tako-le: „Žalibog moramo kot resnično potrditi govornico in to, kar je časopisje pozvedelo in objavilo o nepravilnostih, ki se gode na c. k. učiteljski pripravnici v Kopru.

Dognano je namreč, da niso italijanski, slovenski in ilirski razdelki pravilno tako ločeni, da bi bil vsak za se poseben paralelen tečaj s posebnimi kvalifikovanimi učitelji in da bi se na vsakem teh tečajev predavali vsi predmeti v dotičnem narodnem jeziku: eden nedavno imenovan glavni učitelj in sicer učitelj kmetijstva, ne zna prav nič italijanskega, pa tudi učitelji, kateri podučujejo na slovanskih dveh razdelkih, niso vsi sposobni za podučevanje v slovenskem narečji, v katerem bi morali predavati. Če sodimo po številu glavnih učiteljev, kateri podučujejo na obeh teh razdelkih — in so samo štirje docenti — pozdeva se, da sta ta dva razdelka še manje ločena med seboj, nego italijanski od njih.

Nekatere predmete pa predavajo v nemškem jeziku skupno za dijake vseh treh razdelkov. Tako podučevanje se polagoma širi v viših razdelkih tako, da se v četrtem in zadnjem razredu preparandije užé izključljivo nemško podučuje, kar dokazuje nadaljni učni načrt.

Izvrševaje te naredbe se s prva niti ozirali niso na dejanske razmere šole in dijakov, to je na to, koliko znajo nemškega jezika.

Še le po dvamesečnem obotavljanji in ko sta dva izmed boljših italijanskih dijakov četrtega leta, tukajšna deželana, napovedala, da hočeta izstopiti, kar sta pozneje tudi storila, ker nista bila kos novim, nepričakovanim zaviram, koje jima je stavil hipoma spremenjen učni jezik, spoznali so, da treba stvari zasukniti, ter so v četrtem letu vvéli, pa le izjemno in samo za letos, zopet italijansko podučevanje.

Po novejši vesti, katero je priobčil nek Koperski lokalni list, pozvedamo, da se je ta prememba zaradi enakih uzrokov deloma tudi na niže tri italijanske razdelke raztegnila.

V istem učnem načrtu, kateri se toliko trudi na korist nemškega jezika, pogrešamo tudi, da bi bilo, kakor si bodi preskrbljeno za to, kako naj bi se mogli dijaki naučiti tudi drug deželni jezik, kar bi posebno učiteljem kmečkih šol v naj večih krajih jako ugajalo. Mogoče, da obstoji v ta namen katera druga, podpisanemu odboru neznana naredba,

koja zadostuje kako drugače več ali manj primerno in pravilno omenjeni potrebi.

Slednjič nema učiteljska pripravnica za ilirski razdelek nobene vadnice; slovensko vadnico pa obiskujejo, če smo prav podučeni, samo trije šolarji, katere se jim je komaj posrečilo nabrati, dva v mestu in enega v okolici.

Učiteljsko osebje je sestavljeno iz 14 oseb sè začasnim ravnateljem in katehetom vred. Po nadrobnejem razkazu državnega proračuna za tekoče leto, kojega ste potrdili obe državni zbornici, bi pa morali biti nameščeni na učiteljišči: en ravnatelj, osem nadučiteljev, devet učiteljev za vadbo in trije podučitelji — in po vrhu še katehet. Po tem takem jih manjka še: en nadučitelj in devet med učitelji in podučitelji.

Tako osnovana učiteljska pripravnica se nikakor ne zлага sè zdravimi pedagogičnimi načeli; ona je v nasprotju s členu 2. 7. 8. 9. uvoda k pravilom za učiteljske pripravnice od 26. maja 1874 šte. 7114 in tudi s §§. 3. 4. 20. pravil samih; v narodnem oziru žali temeljne pravice državljanov v primorskih deželah; in slednjič tudi ne zadostuje namenu svoje ustanovitve, kateri je, ali bi moral vsaj biti: da pripravlja bodoče učitelje, s posebnim ozirom na narodne potrebe, za ljudsko podučevanje v istih deželah.

Za to se je bati, da učiteljski kandidati, na tem učiteljišči izšolani, tudi če bi jim morda ne manjkalo znanstvenih in praktičnih znanosti, ne bodo znali jasno in točno razlagati svojih misli v jeziku, v katerem bodo morali na ljudskih šolah podučevati, ampak da bodo k večjem v dijalektih jecljali.

Za zdaj je naprosil podpisani odbor Istrske državne poslance, da napnejo, kedar se zopet na Dunaj povrnejo, vse žile pri Nj. E. gospodu ministru za javni uk in če treba tudi v državnem zboru, da se podeli učiteljski pripravnici v Kopru taka notranja vredba, kakoršna se bo vjemala s postavnimi določbami in bo zadostovala tudi v narodnem oziru dejanskim potrebam naše dežele.

Nemščina se ima po vsakem načinu vtesniti v meje obligatnega predmeta, in ker je zelo težko in skoro da nemogoče, da bi se na enem in istem učiteljišči dijaki z uspehom pripravljali za učitelje ljudskih šol v treh različnih jezikih in ker dopuščajo poprej omenjena pravila za učiteljske pripravnice, da se smejo dijaki samo v dveh jezikih pripravljati, dokaže se neobhodna potreba, da se v Gorici ustanovi možko učiteljišče, ločeno v italijanski in slovenski razdelek.

Odbor si bo prizadeval, da se v tem zmislu izrazi tudi deželni zbor v prihodnji sessiji.

Ako se slavni dež. odbor Goriški zлага z mnenjem Isterskega odbora, bi bilo jako želeto, da naprosi tudi tamošnje in tržaške državne poslance, naj sodelujejo z Isterskimi v dosego istega namena; naj silnejše je pa potrebno, da sta oba deželna zbora popolnoma složna v svojih prihodnjih zahtevah.

Zato želi podpisani odbor pozvedeti mnenje slavnega odbora o tem, kako naj bi se tako složno postopanje zagotovilo; in ker je prevideti, da morda ne dosežemo vsega tega, kar bi deželna zbora zahtevala, bo podpisani odbor z radostjo sprejel poročilo o tem, kar bo spoznal slavni odbor započeti v brambo narodnega principa, kojemu preti nevarnost in v interessu ljudskega poduka“.

„Soča“, iz katere jemljemo ta sestavek, misli, da gre isterskemu deželnemu odboru le bolj za obrambo italijanskega narodnega principa na tamošnjih šolah, in da ni vse čisto zlato, kar se sveti v njegovem dopisu o slovanskih razdelkih Koperskega učiteljišča. (Je pač to naravna stvar.)

V listu 20. in 21. dne 18. in 26. maja prinaša pa „Soča“ pod naslovom: „Primorsko učiteljišče“ drugačna članka o tej stvari, ki se potegujeta za učiteljišče v Kopru? Čegava je tedaj prava?

Dopisi in novice.

— *Iz seje c. k. deželnega šolsk. sveta v Ljubljani 11. maja 1876.* Za podučevanje v kerščanskem nauku l. 1874 i 1875 na ljudski šoli v Kočevji se je duh. pomočnikom nagrada dovolila iz norm. šolskega zavoda, a prihodnje bode Kočevsko mesto imelo plačevati to nagrado. — Pritožba šolske občine zoper učitelja, ki zadeva povračilo bire, se je poslala dotičnemu krajnemu šolsk. svetu, da uraduje. — Pritožba župnije zoper razsodbo c. k. okraj. šl. sveta, ki se tiče, da ima učitelj biro poverniti, se je nekaj vslušala, nekaj pa zaverгла. — Janez Kernc, nasvetovan nadučitelj v Šentvidu, je bil poterjen in dekretiran. — Prošnja učitelja, naj se mu pregleda učiteljska preskušnja, se ni sprejela, pač pa se mu je obrok za preskušnjo podaljšal. — Prošnja za nagrado se je nadučitelju odrekla. — Ministerstvo za uk in bogočastje je poslalo 400 gl. za napravo učnih pripomočkov, teh je dobilo 200 gl. možko, a 200 gl. žensko učiteljišče. — Razrešila se je prošnja za nagrado. — *Dne 26. maja l. 1876.* Navzočnih je bilo 7 udov, predsedoval je dež. predsednik. — Perovodja je prebral razrešene vloge. — Ljudskemu učitelju se je privolila nagrada. — Učni pripomočki, ki so pri poduku v goslih na c. k. učiteljišću v rabi, priporočajo se slav. minist. zastran dopuščenja. — Prošnja za učiteljski izpit za splošne ljudske in mešč. šole taka, da bi se ne zahtevalo spričalo zrelosti, se bode predložila slav. ministerstvu. — Poročilo c. k. šolskega nadzornika o nadzorovanju ljudskih šol v okolici ljubljanski se je vzelo na znanje. — Gejencu c. k. učiteljišča se je dala državna štipendija. — Prošnja okrajnega šolskega mesta ljubljanskega, da bi se sternala krajni in okrajni šolski svet v jedno šolsko oblast, se je nazaj poslala s potrebnimi opombami. — Okrajni šolski svet, ki je prašal, kako postopati, ko srenjski zastopi nočejo voliti v krajni šolski svet, se je napolil na dotične postavne določbe. — Prošnja mestne srenje v Kranji, da se ji odvzame trošek za stvarne potrebe na c. k. realni gimnaziji, se bode predložila slav. ministerstvu. — Nekatere učiteljske plače so se določile. — Učitelj na ljudski šoli v Hotiču se je stalno umestil. — Več pritožeb o kaznih zarad šolskih zamud se je razrešilo. — Konečno so bile razrešene prošnje za nagrado in denarno pripomoč.

— *Iz deželnih zborov.* (Konec.) K 6. odsekovem predlogu, »kedar se napravljajo nove in razsirjujejo stare šole ima deželni odbor gledati na zmožnost teh, ki za šole skladajo, ako je kje treba nove šole, naj se najme začasno kako poslopje, ako pa ni sicer mogoče, naj se šole stavijo brez potrate po kraji in po potrebah« govori poslanec baron Apfaltrern in ostro prijeme dra. Bleiweisa in Zarnika, odposlanca deželnega odbora v deželni šolski svet, zakaj da ne hodita redno k sejam deželnega šolskega sveta; k točki 6. nasvetuje dodatek naj bi se učiteljske službe ne splečevale, dokler niso v predštvu in poslednjč se resolucijo: »Deželni zbor obžaluje, da zastopovalec deželnega odbora, ki sta tudi člana dež.